

DANĚ JAKO EFEKTIVNÍ NÁSTROJ PROTIDROGOVÉ POLITIKY STÁTU

KLINIKA ADIKTOLOGIE | APOLINÁŘSKÁ 4A PRAHA 2 | 13. KVĚTNA 2019

**A. SCHILLEROVÁ , A. VOJTĚCH, J. VEDRALOVÁ,
M. MIOVSKÝ, E. KRÁLÍKOVÁ**

PROMĚNY ČR – POZITIVNÍ TRENDY

■ NEJSME CASINEM EVROPY

Nižší dostupnost hazardu

Počet provozoven 2012: 7542 **2019: 1 588**

Počet automatů 2012: 74 502 **2019: 38 106**

Stále více obcí zcela bez hazardu (**467**)

■ NEJSME POPELNÍKEM EVROPY

Konec kouření v restauracích, barech, na

kulturních akcích nebo zastávkách MHD

Úbytek závislých, ochrana před pasivním

kouřením, zdravé a kultivované veřej. prostředí

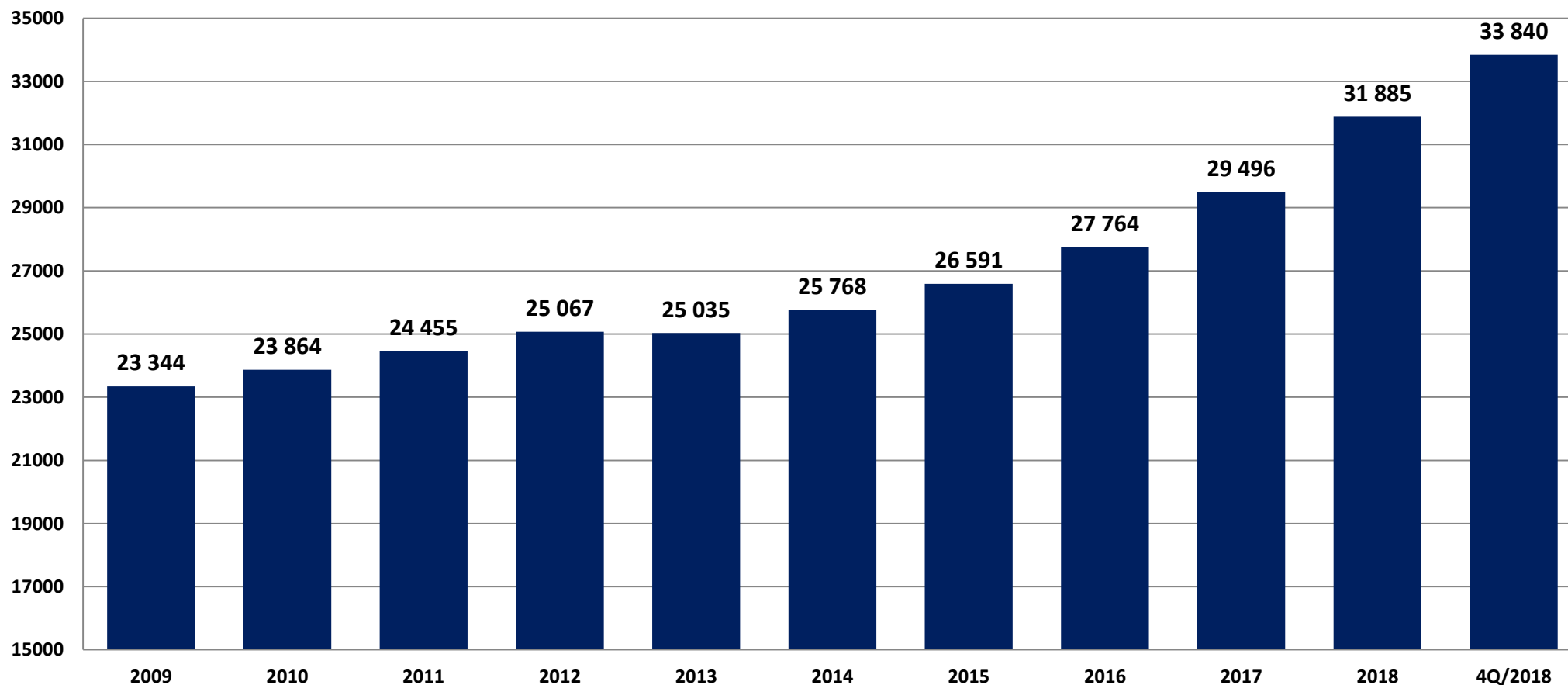
■ KULTIVUJEME TRH V OBLASTI SMĚNÁREN

■ ÚČINNĚ ŘEŠÍME DAŇOVÉ ÚNIKY VELKÝCH KORPORACÍ, PODVODY NA DPH A KRÁCENÍ TRŽEB

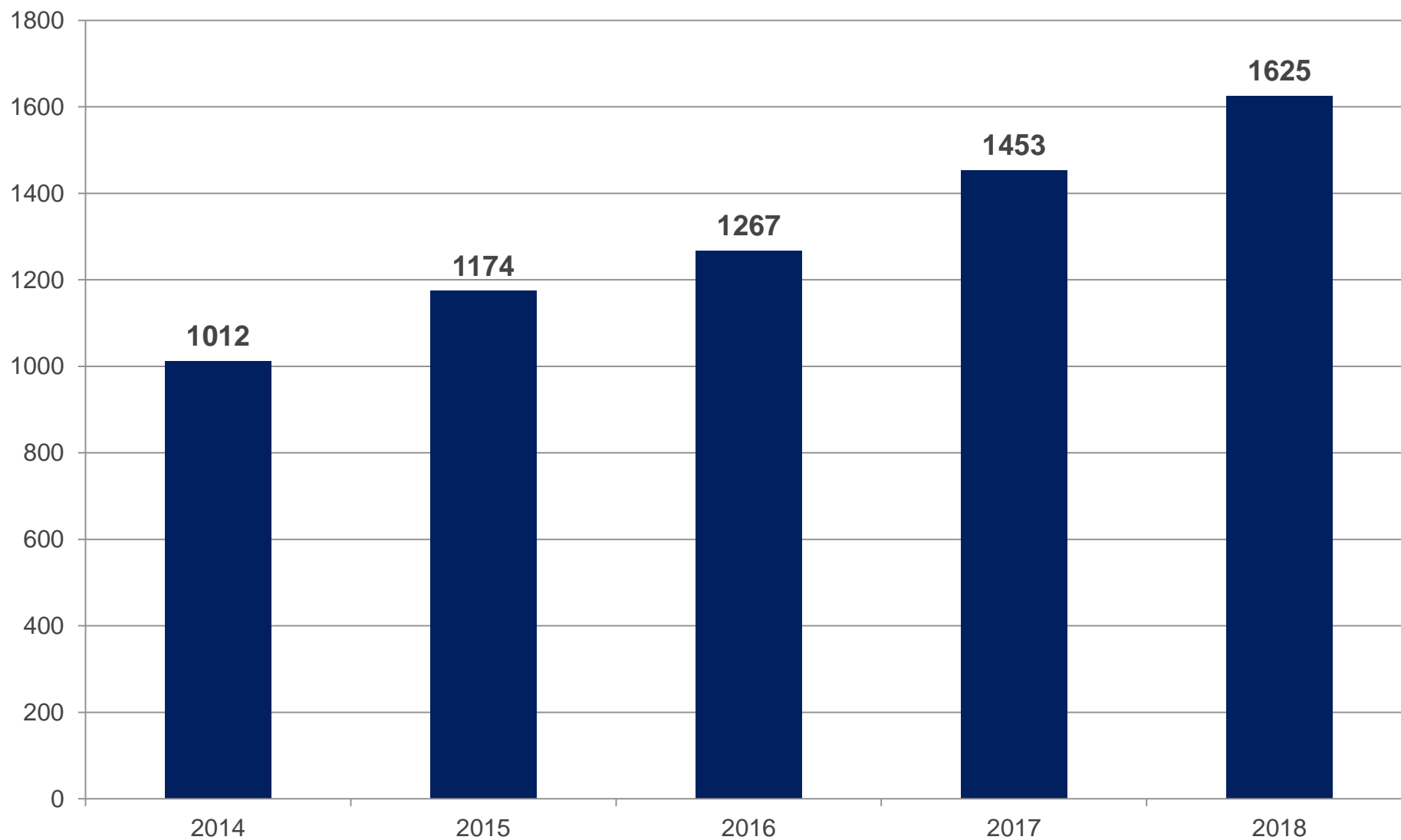
ROUSTOUCÍ KUPNÍ SÍLA = VYŠŠÍ DOSTUPNOST ZBOŽÍ A SLUŽEB VČETNĚ „NEŘESTÍ“

Průměrná mzda v Kč **NÁRŮST O 45 % MEZI ROKY 2009 a 4Q2018**

VÝDAJE STÁTU NA PROTIDROGOVOU POLITIKU

v mil. Kč

TVRDÝ ALKOHOL

- PRVNÍ ZVÝŠENÍ SPOTŘEBNÍ DANĚ Z LIHU PO 10 LETECH

Od roku 2009 vzrostla průměrná mzda o 45 %

Došlo k významnému zvýšení dostupnosti alkoholu

- NAVRHUJEME ZVÝŠENÍ SAZBY SPOTŘEBNÍ DANĚ Z LIHU O 13 %

7,5 Kč na 0,5 litru 40% alkoholu (3,8 Kč u pěstitelského pálení)

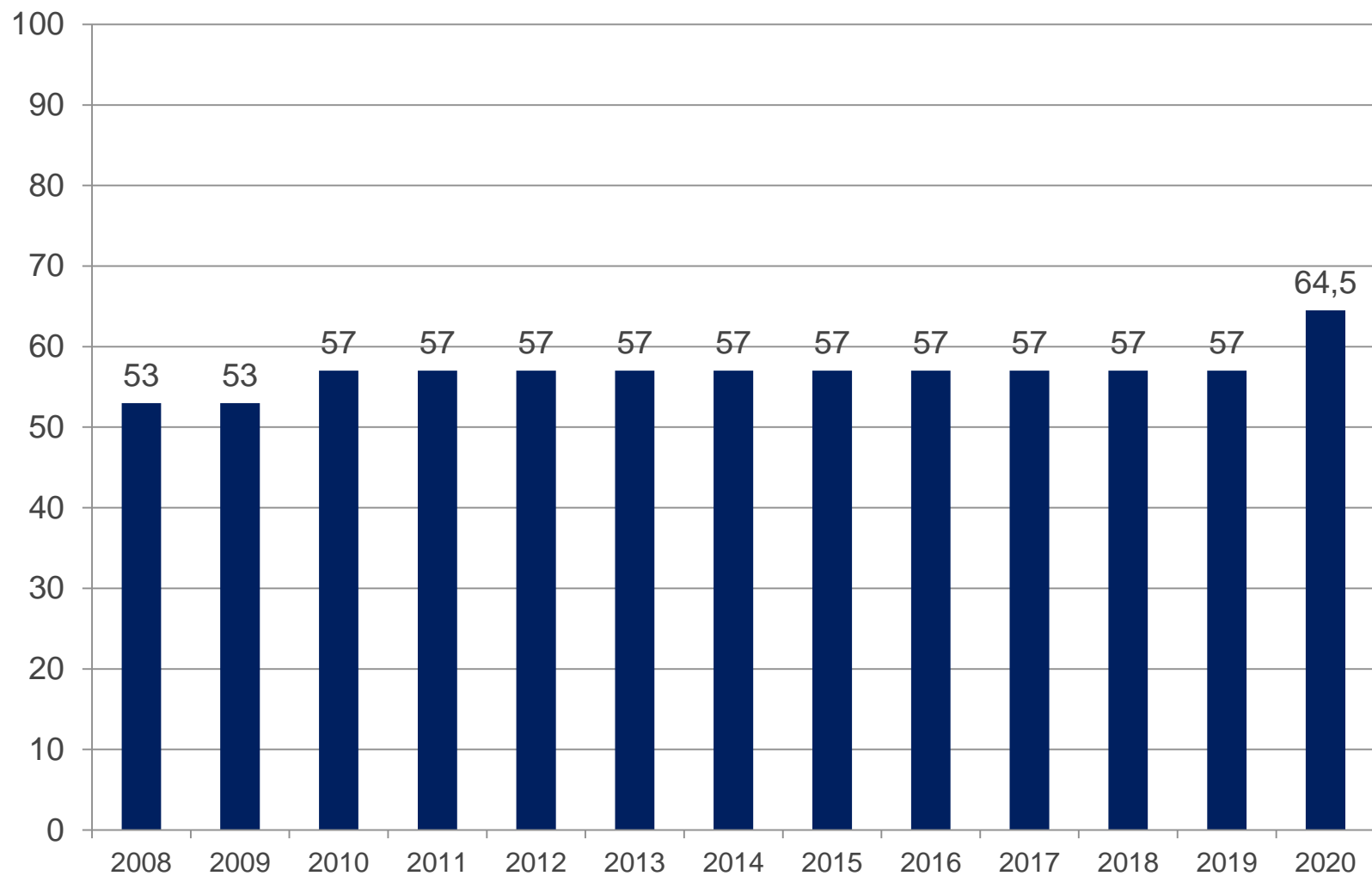
Úroveň je stále srovnatelná s okolními státy

- MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ ROK 2018

SPOTŘEBNÍ DAŇ NA 0,5 LITRU 40% ALKOHOLU

v Kč

TVRDÝ ALKOHOL: SAZBY SPOTŘEBNÍ DANĚ

účinnost	Sazby daně z lihu	sazby daně z lihu obsaženého v ovocných destilátech z pěstitelského pálení
1. 1. 2004	26500 Kč/ hl etanolu	13300 Kč/ hl etanolu
1. 1. 2010	28500 Kč/ hl etanolu	14300 Kč/ hl etanolu
1. 1. 2020 NÁVRH	32250 Kč/ hl etanolu	16200 Kč/hl etanolu

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Inkaso spotřební daně z lihu v mld. Kč	7,1	7,0	6,5	6,8	6,5	6,4	6,8	7,1	7,2	7,3	7,9

TABÁK

- **PRŮBĚŽNÉ NAVYŠOVNÁNÍ V LETECH 2014 – 2018**

Nižší dynamika oproti růstu platů => vyšší dostupnost

- **HARMONIZACE S PRÁVEM EU**

Aktuálně není splněna podmínka dle příslušné směrnice, že spotřební daň musí činit nejméně 60 % vážené průměrné maloobchodní ceny cigaret

Je nezbytné přistoupit k radikálnějšímu zvýšení, aby se tato situace neopakovala

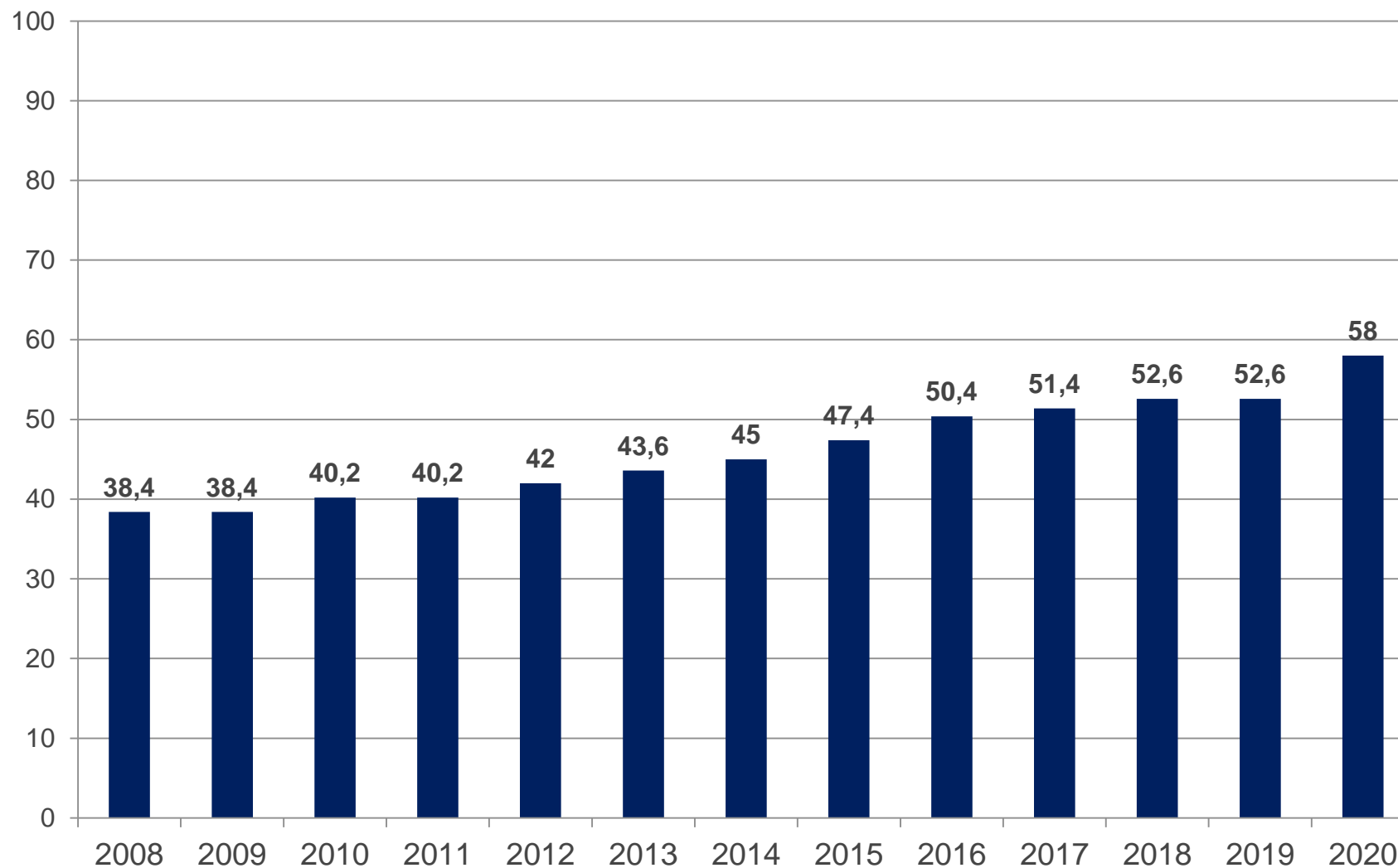
- **PRŮMĚRNÉ NAVÝŠENÍ DANĚ O 10 %**

U minimální sazby 5,4 Kč na krabičku cigaret

MINIMÁLNÍ SPOTŘEBNÍ DAŇ NA 20 CIGARET

v Kč

TABÁK: SAZBY SPOTŘEBNÍ DANĚ PODROBNĚ

Účinnost	Sazba daně		Celkem nejméně však Kč/kus	Doutníky a cigarillos Kč/kus	Tabák ke kouření Kč/kg	Surový tabák Kč/kg	Zahřívané TV Kč/g
	pevná Kč/kus	procentní					
1. 1. 2008	1,03	28 %	1,92	1,15	1 280		
1. 2. 2010	1,07	28 %	2,01	1,15	1 340		
1. 1. 2012	1,12	28 %	2,10	1,25	1 400		
1. 1. 2013	1,16	27 %	2,18	1,30	1 635		
1. 1. 2014	1,19	27 %	2,25	1,34	1 800		
1. 12. 2014	1,29	27%	2,37	1,42	1 896		
1. 7. 2015						1 896	
1. 1. 2016	1,39	27%	2,52	1,64	2142	2 142	
1. 1. 2017	1,42	27%	2,57	1,67	2185	2 185	
1. 1. 2018	1,46	27%	2,63	1,71	2236	2 236	
1. 4. 2019							2,236
1. 1.2020 NÁVRH	1,61	30 %	2,90	1,88	2 460	2 460	2,46

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Inkaso spotřební daně z tabákových výrobků v mlrd. Kč	37,5	37,7	42,5	45,0	47,0	46,8	44,7	50,9	54,4	56,2	58,8

HAZARD

- **NÁVRAT K PŮVODNÍMU NÁVRHU MF Z ROKU 2015**

Založeno na detailní analýze jako součásti důvodové zprávy a RIA
Dle mezinárodní komparace odpovídá běžné úrovni zdanění v EU

- **LEPŠÍ DIFERENCIACE HAZARDNÍCH HER PODLE ŠKODLIVOSTI**

Tři sazby namísto dvou

- **ZVÝŠENÍ INKASA DANĚ Z HAZARDNÍCH HER**

Vyšší příjmy státního rozpočtu a rozpočtů obcí

Využití modelu Lafferovy křivky zaručuje maximální výnos

Nebude mít likvidační dopad na provozovatele a nepovede k rozvoji černého trhu

- **MEZI LOTERIE PATŘÍ I TZV. OKAMŽITÉ LOTERIE**

V internetové podobě se svou povahou blíží technické hře

I loterie tak může být vysoce riziková z hlediska návykovosti

HAZARD: VÝVOJ SAZEB A INKASO

Sazby odvodu/daně	2012-2015	2016	2017 (zákon o dani z hazardních her)	Původní návrh MF pro 2017 = návrh dle „sazbového balíčku“
Ostatní hry	20 %	23 %	23 %	25 % kursově sázky, totalizátor, tombola, malé turnaje 30 % loterie, bingo a živá hra
Technická hra	20 % + 55 Kč/přístroj/den	28 % + 80 Kč/přístroj/den	35 %, minimálně cca 100 Kč/přístroj/den	35 %, minimálně cca 100 Kč/přístroj/den

Inkaso v miliardách Kč	Inkaso odvodu 2012	Inkaso odvodu 2013	Inkaso odvodu 2014	Inkaso odvodu 2015	Inkaso odvodu 2016	Inkaso daně 2017	Inkaso daně 2018
Státní rozpočet + rozpočty obcí	5,9	8,1	7,9	8,1	10,5	12,2	9,8
RUD Stát	1,8	2,6	2,4	2,6	4,4	5,5	4,7
RUD Obce	4,1	5,4	5,5	5,5	6,1	6,7	5,1

HAZARD: ZISKOVOST PODLE DRUHŮ HER

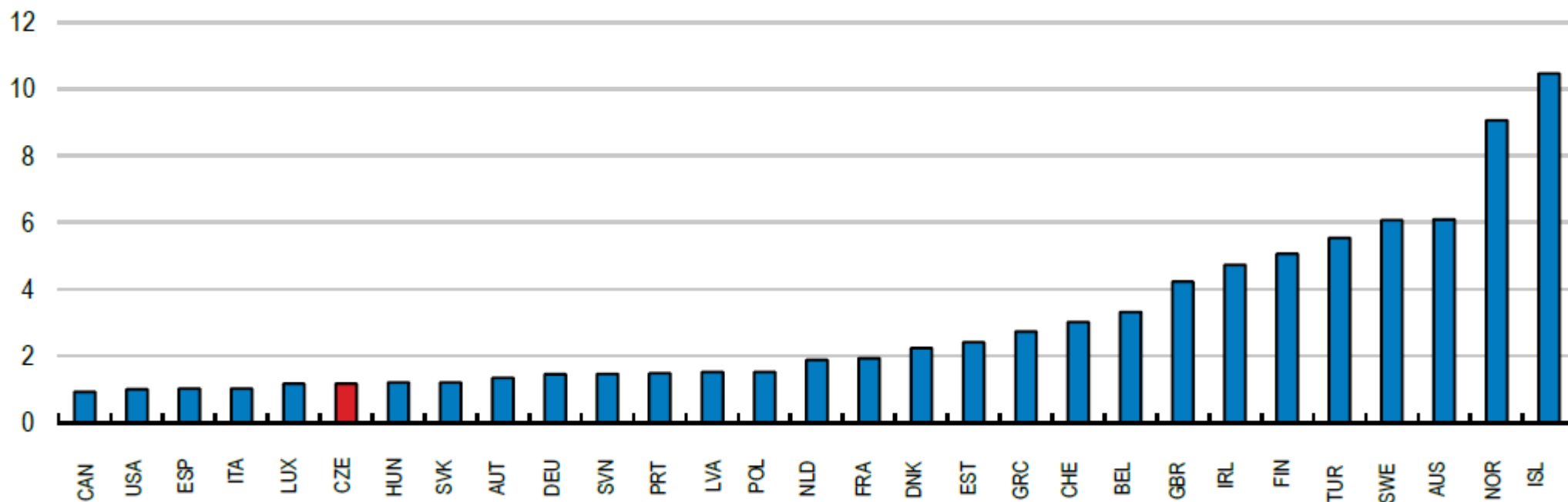
Hazardní hra	Ziskovost hazardních her v %						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Loterie	53%	47%	49%	48%	51%	47%	46%
Kursová sázka	18%	14%	14%	13%	12%	11%	11%
Totalizátorová hra	46%	31%	40%	51%	36%	37%	46%
Bingo	30%	30%	27%	25%	25%	25%	25%
Technická hra	23%	23%	22%	22%	21%	19%	10%
Živá hra	18%	18%	16%	15%	18%	12%	11%
Tombola	45%	46%	44%	41%	44%	90%	100%
Turnaj malého rozsahu	-	-	-	-	-	5%	5%

Pozn: Ziskovost v % = Dílčí základ daně/Vklady

OECD: Spotřební daně z alkoholu a tabáku jsou v České republice nízké 1/2

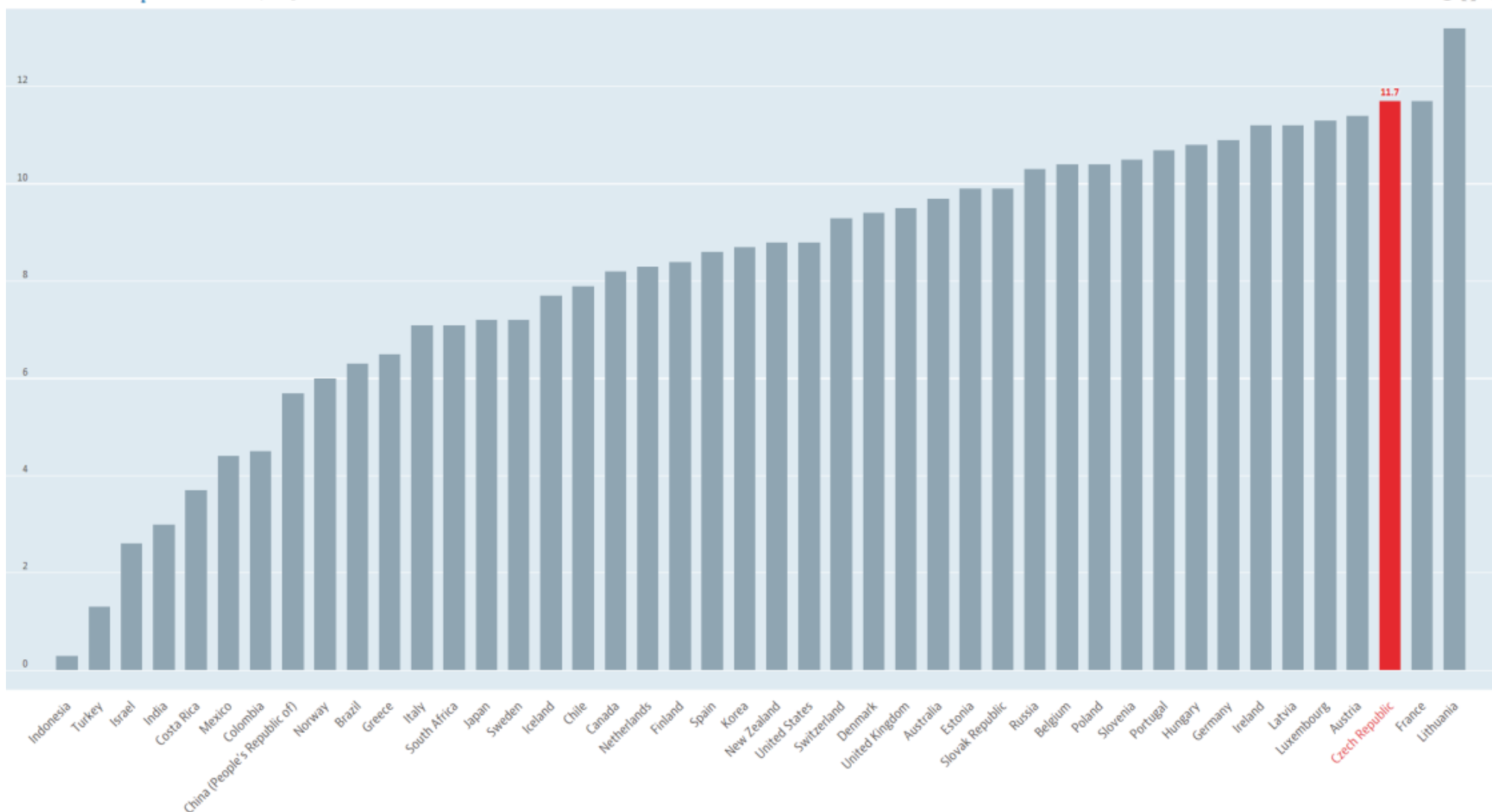
- Spotřeba alkoholu zůstává vysoká! **Cena však patří k nejnižším v EU.**
- Spotřeba v ČR v roce 2015 cca 11,7 l/ osoba, průměr OECD je 9 l/osoba.
- V roce 2012 byl alkohol zodpovědný za přibližně 5,8 % všech předčasných úmrtí v ČR.

A. Spotřební daň na hektolitr absolutního alkoholu, v USD

ČR na 2. místě ve spotřebě alkoholu na světě

Alcohol consumption Total, Litres/capita (aged 15 and over), 2017 or latest available

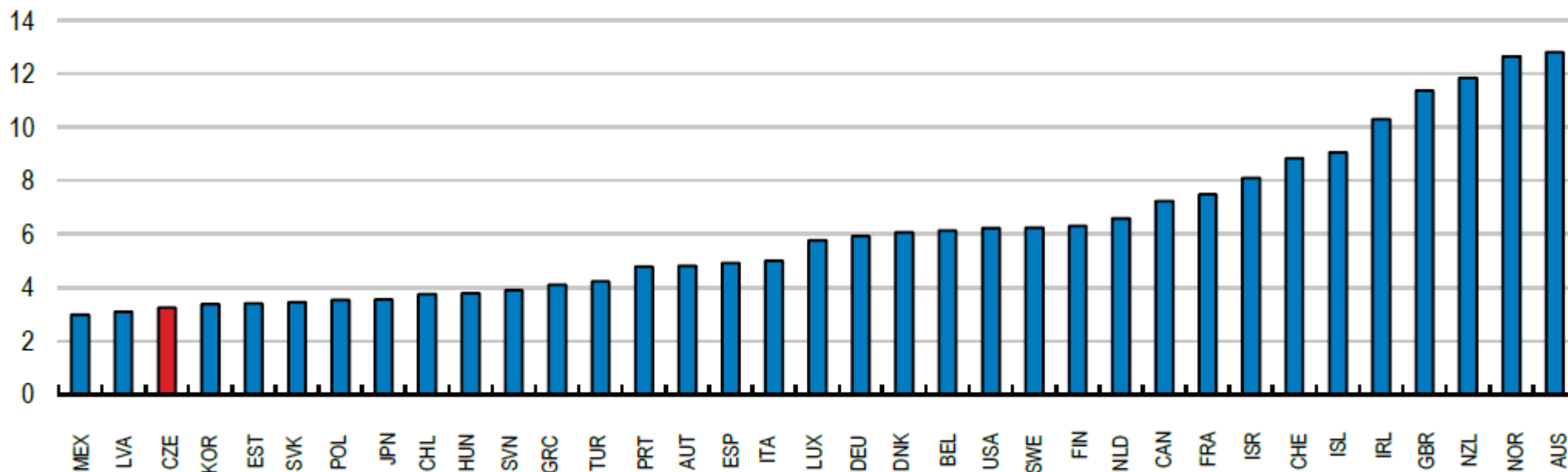

Zdroj: OECD (2019), Alcohol consumption (indicator). Link: <https://data.oecd.org/healthrisk/alcohol-consumption.htm>

OECD: Spotřební daně z alkoholu a tabáku jsou v České republice nízké 2/2

- Cena cigaret je nicméně v mezinárodním srovnání i nadále nízká.
- Na nemoci způsobené kouřením tabáku zemře u nás ročně kolem 16 tisíc lidí, tedy zhruba každý šestý (pro srovnání - alkohol je příčinou zhruba 6,5 tisíc úmrtí ročně a ilegální drogy 200-300)

C. Cena krabičky obsahující 20 cigaret, v USD

INTEGROVANÁ POLITIKA ZÁVISLOSTÍ

Je třeba snižovat škody vyplývající z existence návykových látek včetně alkoholu a tabáku a závislostního chování ve společnosti a eliminovat negativní dopady, tj. včetně dopadů na zdraví, sociální oblast a na veřejný pořádek a rozpočty.

Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027

Jarmila Vedralová

národní koordinátorka pro protidrogovou politiku

výkonná místopředsedkyně Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky

ředitelka Odboru protidrogové politiky Úřadu vlády

ALKOHOL – TABÁK – HAZARD SITUACE V ČR JE STÁLE ALARMUJÍCÍ

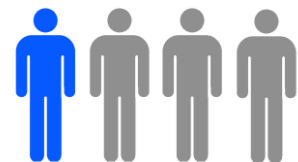
Každý 10. Čech je ohrožen závislostí na alkoholu.

Přes 86 % dospívajících označilo dostupnost alkoholu v ČR jako velmi snadnou.

Každý 4. dospělý v Česku denně kouří.

Na nemoci způsobené kouřením tabáku u nás ročně zemře přes 16 tisíc lidí.

V riziku problémového hráčství se nachází přes 500 tisíc Čechů.

Hráč v léčbě za svou hráčskou kariéru prohrál průměrně 1,1 milionu Kč.

NÁKLADY A OVĚŘENÁ OPATŘENÍ

Analýza iHETA: vysoká spotřeba alkoholu ničí národní ekonomiku

❖ celospolečenské náklady: 59 mld. (1,25 % HDP)

❖ vybraná spotřební daň = 10 % nákladů

❖ největší zátěž: ztráta produktivity (26 mld.), zdravotní náklady (13 mld.)

❖ díky zvýšení zdanění o 10 % by klesla konzumace o 4,4 %

❖ zvýšení daně prokazatelně snižuje i míru těžkého pití alkoholu

DOPORUČENÍ WHO

Daňová a cenová politika alkoholu a tabáku:

- ❖ přináší daňové příjmy
- ❖ snižuje spotřebu a na ni navázané škody
- ❖ oddaluje první zkušenost

DESATERO

CO FUNGUJE? KOMPLEXNÍ OPATŘENÍ

1. zvýšení zdanění
2. regulace reklamy
3. snížení dopadu marketingu zejména na dospívající
4. omezení dostupnosti (časová, místní, cenová)
5. identifikace a intervence (praktičtí lékaři, lékárny, pohotovost a elektronická upozornění)
6. zvýšení kontrol
7. osvětové programy o škodlivosti
8. informační údaje (např. o kalorické hodnotě u alkoholu)
9. cílení programů s pomocí behaviorální ekonomie a odb. studií
10. průběžné vyhodnocování účinnosti jednotlivých intervencí

EKONOMIKA TABÁKU

Vysoké tabákové daně = nejvýznamnější jednotlivé preventabilní opatření
proti nepřenositelným nemocem

Jamison et al. Global health 2035: a world converging within a generation. Lancet. 2013 Dec 7;382(9908):1898-955

Eva Králíková

Centrum pro závislé na tabáku III. interní kliniky 1. LF UK a VFN v Praze

Ústav hygieny a epidemiologie 1. LF UK a VFN v Praze

PROČ SE KOUŘENÍ STÁTU NEVYPLATÍ?

- Rozdíl v délce života kuřáka a nekuřáka v ČR je 7,5 roku
- Kouření zabije „jen“ polovinu kuřáků
- 15 500 těch, kdo každoročně v ČR zemřou na následky kouření, ztratí v průměru 15 let života, $\frac{3}{4}$ z nich ale ztratí **22 let** (1)
- To je doba, která zasáhne do **ekonomicky aktivní části života** – kuřáci neodpracují to, co nekuřáci, navíc před smrtí býváme invalidní, nemocní
- Příjem z tabákových daní: cca 80 mld Kč/rok
- Náklady státu: cca 2 % HDP (2) = přes 100 mld Kč/rok

1. Peto et al.: Mortality from smoking in developed countries, update 2012, <http://www.ctsu.ox.ac.uk/~tobacco/>

2. WHO: Global Cost of Smoking: Nearly 2% of World GDP <https://www.medpagetoday.com/pulmonology/smoking/62828>

ZHROUTIL BY SE STÁTNÍ ROZPOČET, KDYBY SI NIKDO NEKUPOVAL CIGARETY?

- **NE** Snížily by se náklady na zdravotnictví a zvýšila by se produktivitu práce. Vyšší HDP znamená vyšší daňový příjem do státního rozpočtu jak formou daní ze zisku, tak i formou spotřebních daní.
- Kuřáci by neprokouřené **peníze nezhodili** – investuje se většinou do služeb. Daně z cigaret vybrané státem představují jen přerozdělení již vytvořené hodnoty, tedy se nedají počítat jak přínos pro společnost. Přínosem pro společnost by byl vyšší růst HDP, který by se dosáhl díky eliminaci kouření.

NCI and WHO Monograph: The Economics of Tobacco and Tobacco Control <https://tobacconomics.org/research/nci-who-monograph-the-economics-of-tobacco-and-tobacco-control/>

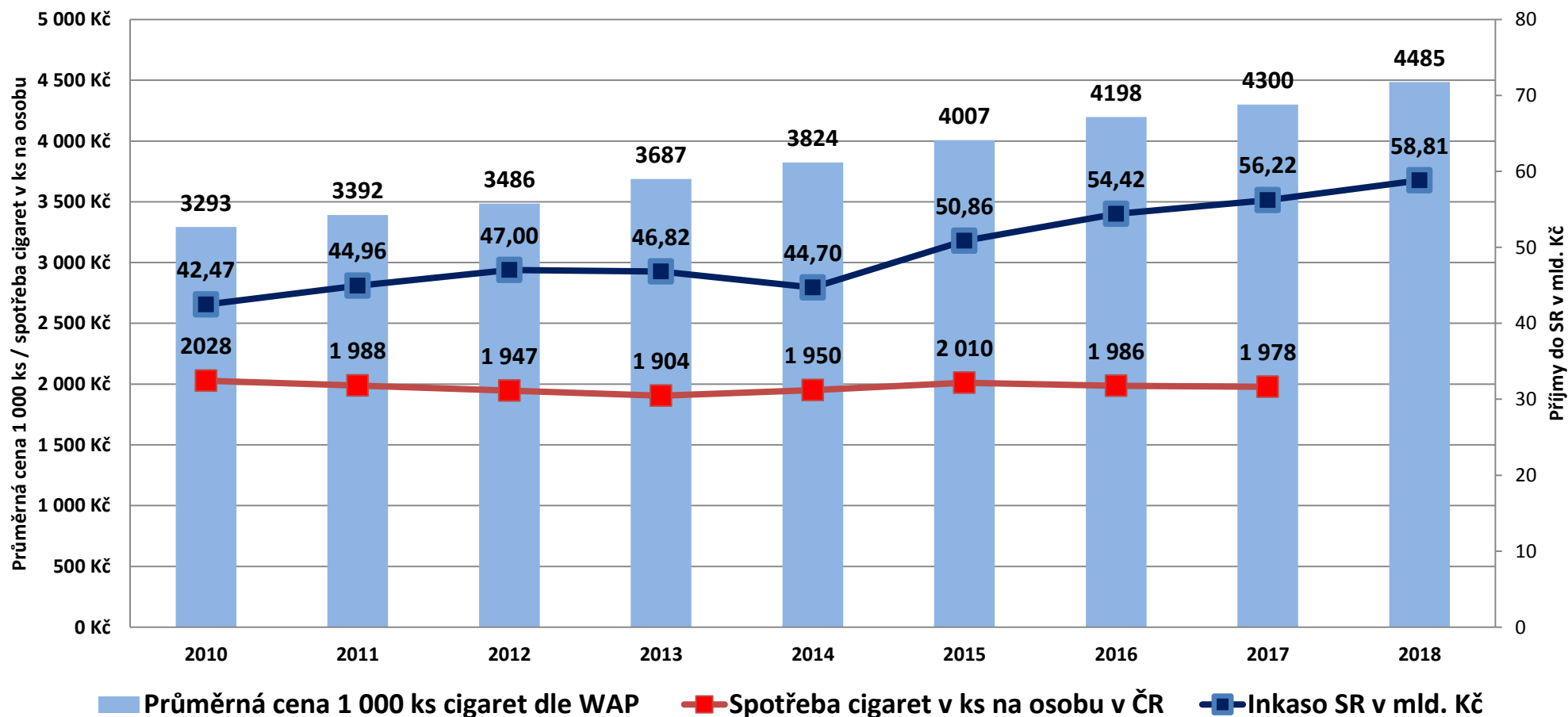
SOUVISÍ PAŠOVÁNÍ CIGARET S VYŠŠÍ CENOU/DANÍ Z CIGARET?

- Do jisté míry, ale pašování ve velkém je motivováno mnoha jinými faktory, které s výškou daní a cenou cigaret nesouvisejí.
- Důležitější je **míra korupce** a kontrola trhu (např. prodej jen v kamenném obchodě s licencí)
- Pašuje se více na jihu a východě Evropy, kde jsou ceny nejnižší, nejméně na severu, kde jsou ceny nejvyšší
- Zvýšený dozor lze financovat z tabákových daní
- DOPORUČENÍ WHO: vyjmout tabákové výrobky ze **spotřebního koše**

TAKÉ V ČR SE ZA MÉNĚ PRODANÝCH CIGARET S VYŠŠÍ DANÍ VYBERE VÍC PENĚZ

Vývoj příjmů ze spotřební daně, ceny cigaret, spotřeby

Dostupnost cigaret v čase

ROK	PRŮMĚRNÝ PLAT (PP)	CENA NEJPRODÁVANĚJŠÍCH CIGARET	PODÍL CENY NA PLATU	POČET KRABIČEK ZA PP
1991	3 792 Kč	18 Kč	0,46%	216
2006	20 000 Kč	44 Kč	0,22%	455
2018	33 840 Kč	91 Kč	0,27%	372

Klinika adiktologie

1. lékařská fakulta a Všeobecná fakultní nemocnice
Univerzita Karlova v Praze

Spotřební daně a další regulační opatření v kontextu limitů preventivních intervencí u dospělých

---

Michal Miovský

Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN, SNN ČLS JEP
Praha, 13. května 2019. Tisková konference

Formování mezinárodní scény

- **SPR: Society for Prevention Research (1993)**
- The Society for Prevention Research (SPR) is an organization dedicated to advancing scientific investigation on the etiology and prevention of social, physical and mental health, and academic problems and on the translation of that information to promote health and well-being.
- <http://www.preventionresearch.org>
- **EUSPR: The European Society for Prevention Research (2009)**
- The European Society for Prevention Research (EUSPR) will advance the science base of environmental, universal, selective and indicated prevention aimed at improving human health and well-being and addressing health inequalities.
- EUSPR Early Careers Forum
- <http://euspr.org>

...a zvýšený zájem o vědecky podložené informace o prevenci

» Browse Volumes & Issues

Search within this journal

Drug and Alcohol Dependence 124 (2012) 79–87

Resultados del programa de prevención escolar Unplugged sobre el uso del tabaco en la República Checa

The Effect of the School-Based Unplugged Preventive Intervention on Tobacco Use in the Czech Republic

MICHAL MIOVSKY; PETR NOVAK; LENKA STASTNA; ROMAN GABRHELIK; LUCIE JURYSTOVA; JIRI VOPRAVIL

Charles University in Prague, First Faculty of Medicine, Department of Addictology of First Faculty of Medicine and General University Hospital

Enviar correspondencia a:
Michal Miovsky, Ph.D., Klinika adiktologie 1.
LF UK a VFN v Praze, Apolinarska 4,
128 00 Prague 2, Czech Republic.
E-mail: mmiovsky@adiktologie.cz

Vlna kritiky 90. let průkaznosti efektivity preventivních programů

- 1) Další rozsáhlá hodnocení (např. Tobler, 1992; Tobler & Straton, 1997; Tobler et al., 2000 a další) jsou v hodnocení preventivních programů opatrnější.**
- 2) Do výzkumu mnohem intenzivněji vstupují výzkumné giganty NIDA, RAND, NHS a další. Dochází také ke zlepšení financování v rámci EU, přestože větší část zemí má tuto oblast hrubě podfinancovanou, vyhýbá se systémovým opatřením, nepracuje s výsledky výzkumu a nesystémovostí svým opatření se vyhýbá jakékoli konfrontaci.**
- 3) V kontextu dostupných výsledků provedených studií se nicméně zdá, že radikální skepse vůči efektivitě preventivních programů by byla unáhlená a výrazně redukující.**

Příklady dostupných analýzy (výběr)

- 1) Bühlerová a Kröger, 2006 (špičkově provedená německá metaanalýza týmem kolegů z Kolína) (NJ).
- 2) McKeganey, 2005 (rozsáhlá randomizovaná studie provedená pod Joseph Rowntree Foundation). (AJ)
- 3) „Drug use prevention among young people: a review of reviews“ publikovalo NHS v 2006 (překlad do ČJ).
- 4) Caulkins et al. 2002 (RAND): špičkové review školních preventivních programů (pouze AJ).
- 5) Paddocková, 2005 (RAND) navazující analýza na předchozí práci – opět školní prevence (překlad do ČJ).
- 6) Burghard a Lopézová, 2001 (EMCDDA) přehled preventivních programů v EU (překlad do ČJ).

Do kritiky efektivity preventivních programů vstupuje poprvé také WHO

- 1) WHO provádí rozsáhlou metaanalýzu programů zaměřených na prevenci užívání alkoholu jako jednu ze svých hlavních priorit drogové prevence.
- 2) Provedeno srovnání výsledků studií napříč členskými státy a zvláštní důraz byl kladen na ekonomické evaluace a sledování praktických dopadů nejen na úrovni národních legislativy, ale především zdravotních a sociálních ukazatelů a chování cílových skupin.
- 3) Výsledky byly podpořeny rezolucí Rady v roce 2005.
- 4) Pozn.: nebyly všude zvoleny zcela adekvátní indikátory a vzhledem k hrubosti srovnání (muselo být zvoleno jednotné kritérium přestože jednotlivé studie i státy jsou v mnoha oblastech prakticky nesouměřitelné) a preventivní programy ze srovnání vyšly pochopitelně hůře – neboť mnoho měřitelných výstupů nemohlo být zohledněno.

Výsledky metaanalýzy WHO (Obot, 2006) prevence užívání a dopadů alkoholu - A

Nejméně efektivní strategie

- Dobrovolné kodexy barové praxe
- Propagace bezalkoholových aktivit
- Vzdělávání o alkoholu ve škole
- Vzdělávání středoškolských studentů
- Sdělení od státní správy
- Varovné etikety
- „Domluvení řidiči“ a přepravní služby

Výsledky metaanalýzy WHO (Obot, 2006) prevence užívání a dopadů alkoholu - B

Nejlepší praxe

- Minimální věková hranice pro prodej alkoholu
- Vládní monopol na maloobchodní prodej
- Omezení hodin nebo dnů, kdy se prodává alkohol
- Omezení hustoty sítě prodejen
- Daně na alkohol
- Kontrola přítomnosti alkoholu
- Snížené limity pro koncentraci alkoholu v krvi
- Administrativní odebrání řidičského průkazu
- Odstupňované získávání ŘP pro řidiče začátečníky
- Krátké intervence pro hazardní pijáky

- 1) Tak, jako prošly zásadním přehodnocením a kritikou programy zaměřené na alkohol a tabák, tak se tomu děje v současnosti také v oblasti gamblingu a tzv. nelátkových závislostí (např. Journal of Behaviour Addictions a další).
- 2) Mezi nejvíce účinné regulační nástroje z hlediska dospělé populace patří především dostupnost – tedy mj. také cena výrobku.
- 3) Spotřební daň je zásadním nástrojem v rukou státu, který by měl mít jasně formulovanou komplexní politiku a se spotřební daní aktivně pracovat v kontextu dalších opatření.
- 4) Jako úspěšný, politicky i odborně obhajitelný krok se jasně ukazuje spojení výběru daně jako regulačního opatření a úhrady preventivních a léčebných opatření spojených s důsledky užívání návykových látek a gamblingu (např. Polsko).

70 let / 1948 - 2018

Klinika adiktologie

1. lékařská fakulta a Všeobecná fakultní nemocnice
Univerzita Karlova v Praze

michal.miovsky@lf1.cuni.cz
www.adiktologie.cz

**Děkuji
za pozornost**

Děkujeme za pozornost